

לדעת את ה'

משיחת י"ט כסלו ה'תשמ"ה

בשבוע זה, ביום ט"ז לחודש כסלו, אנו מסיימים את המחזור ה-20 בלימוד ספר "משנה תורה" של הרמב"ם.

רשימה פרטית בלתי מוגה

כשאנו מסיימים מסכת בש"ס, אנו מסתפקים באמירת התפילה "כשם שעזרתני לסיים מסכת פלונית כך תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם".

הרמב"ם מדגיש בכל מקום שרצונו שדבריו יילמדו בפועל, כדי לדעת את ההלכה בפועל, "הלכות הלכות", המביאות לידי פועל ומעשה. בהתאם לשיטתו זו של הרמב"ם, כאשר מסיימים את לימוד ספרו של הרמב"ם, אין להסתפק בתפילה "כן תעזרני להתחיל", אלא כדאי להתחיל מחדש גם בפועל, ולקרוא מתוך הדפוס, מתוך הכתב, לפחות מספר שורות מהתחלת הספר.

וכך נאמר בהלכה האחרונה, בסיום ספרו של הרמב"ם: "ובאותו הזמן" - הביטוי מתייחס לימות המשיח - "לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות". והרמב"ם מסיים: "וישיגו דעת בוראם כפי כוח האדם", ובאיזה אופן תהיה השגה זו? "כי מלאה הארץ דעה את ה'".

משמעות המלה "מלאה" היא שאין מקום לדבר אחר כלשהו. באותו הזמן לא יהיה שום עסק מלבד "דעה את ה'".

לאחר-מכן מוסיף הרמב"ם: "כמים לים מכסים". כשאדם מביט בים, הוא רואה רק את המים המכסים אותו. אומנם הוא יודע שהים מלא ביצורים, "כל מה שיש בים יש ביבשה וכל מה שיש ביבשה יש בים", מלבד בעלי-חיים ספורים שאין מקבילים להם בים; אבל בעיניו האנושיות הוא רואה מים בלבד, שכן המים מכסים את הים, את קרקעית הים, ואת כל הברואים שבו. הוא אינו רואה אלא מים בלבד.

כך יהיה גם "באותו הזמן": כשנביט בחפץ כלשהו בעולם, נראה רק את המים המכסים את אותו חפץ. ומהם "מים" אלו? "דעה את ה'", שתכסה את העולם כולו "כמים לים מכסים".

זהו סיומם של "הלכות מלכים ומלחמותיהם".

כנזכר לעיל, עלינו "להתכיף", לחבר, את הסיום עם ההתחלה, שכן רצונו של הרמב"ם הוא שנלמד את ספרו בפועל, ולא נסתפק בתקווה ללמוד זאת בעתיד, "כשם שעזרתני לסיים, כן תעזרני להתחיל ולסיים".

נתחיל, אם-כן, בפרק הראשון של "הלכות יסודי התורה", בהלכה הראשונה: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון", ביטוי המתייחס לשם "הויה", שאחד מפירושו הוא שהבורא מהווה את כל העולם כולו ואת כל אשר בו.

זהו פירוש המשך דברי הרמב"ם: "והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם".

פרשת זיזא

כשאדם לומד הלכה זו אחרי לימוד הספר עד סיומו, כולל לימוד הסיום עצמו, מן ההכרח שהלכה זו מעניקה לו תוספת הבנה מעבר לדברים שלמד בסיום הספר - "כמים לים מכסים". מהי תוספת זו? כשאדם רואה את הים, "כמים לים מכסים", הוא יודע שיש בו ברואים, אלא שהם מכוסים מים. הוא יודע ורואה שישנו ים, אבל רק שפת הים גלויה לעיניו, ואילו קרקעית הים והברואים שבו מכוסים מים. ידיעת מציאותו של הבורא מכסה ומסתירה על הכל.

מכאן מגיע האדם לידיעה נעלית יותר: מעתה הוא יודע - "לידע" - שישנו אך ורק "מצוי ראשון", "והוא ממציא כל נמצא", לא "המציא", לשון עבר, אלא "ממציא" בהווה, כהמשך דברי הרמב"ם, שאם יתבטל כוח ההמצאה שבו ממציא הבורא את הנמצאים, הם עצמם יתבטלו מיד.

מעתה, כשהוא רואה את "כל הנמצאים", ידיעתו היא שונה מידיעתו הקודמת - "דעה את ה' כמים לים מכסים", כלומר שישנו ים, אלא שהוא מכוסה במים.

עתה הוא יודע עוד יותר: הוא יודע שקיומם של כל הנבראים, בכל רגע, הוא אך ורק משום שבאותו רגע שוכן בהם אותו "מצוי ראשון", הממציא את כל הנמצאים.

